

П. Ф. КУЛИНИЧ,
доктор юридичних наук, професор

ЦІЛІ ЗЕМЕЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

У статті досліджуються цілі земельного права як самостійної галузі правової системи України. Обґрунтовується висновок, що основною ціллю земельного права України є охорона земель, а друга його ціль полягає у забезпеченні прав і законних інтересів учасників земельних правовідносин. Друга ціль земельного права України може бути досягнута за умови досягнення його першої цілі. З метою спрямування діяльності учасників земельних правовідносин на досягнення основної цілі земельного права України доводиться доцільність прийняття правових нормативів якісного стану всіх видів земель України.

Ключові слова: ціль у праві, земельне право України, цілі земельного права України, охорона земель як ціль земельного права України.

Кулинич П. Ф. Цели земельного права Украины

В статье исследуются цели земельного права как самостоятельной отрасли правовой системы Украины. Обосновывается вывод, что основной целью земельного права Украины является охрана земель, а вторая его цель состоит в обеспечении прав и законных интересов участников земельных правоотношений. Вторая цель земельного права Украины может быть достигнута при условии достижения его первой цели. Для стимулирования деятельности участников земельных правоотношений на достижение основной цели земельного права Украины доказывается целесообразность принятия правовых нормативов качественного состояния всех видов земель Украины.

Ключові слова: цель в праве, земельное право Украины, цели земельного права Украины, охрана земель как цель земельного права Украины.

Kulinich Pavlo. Purposes of Land Law of Ukraine

Purposes of land law as separate branch of legal system of Ukraine are researched. The conclusion is formulated that main purpose of land law of Ukraine is protection of land, but second its purpose consists in promotion of realization of rights and legal interests of participants of land legal relations. The second purpose of land law of Ukraine might be achieved only in case of achievement of the first its purpose. To streamline activity of all participants of land legal relations at achievement of the main purpose of land law of Ukraine it is necessary to adopt legal normative (requirements) of quality status of all types of land in Ukraine.

Key words: purpose in law, land law of Ukraine, purposes of land law of Ukraine, protection of land as the purpose of land law of Ukraine.

В Україні завершується розпочата 28 років тому земельна реформа, основним завданням якої є забезпечення переходу правового регулювання земельних відносин з засад командно-адміністративної економіки на засади ринкової економіки. Такий перехід супроводжувався «тектонічними» змінами у змісті правових норм і системі земельного права, відмиранням старих радянських і формуванням нових земельно-правових інститутів та норм. Водночас доволі часто зміни до земельного законодавства вносилися спонтанно – як реакція на загострення в період земельного реформування певної проблеми. На жаль, це не сприяло формуванню внутрішньо узгодженої системи земельного

законодавства України, покликані забезпечити досягнення чітких соціально значущих правових цілей у розвитку земельних відносин у нашій країні.

Водночас правове регулювання земельних відносин має бути зорієнтоване на досягнення певних цілей, визначених земельним правом як одним із системних утворень вітчизняної правової системи. Адже, як зазначається у літературі, ціль є обов'язковим атрибутом будь-якого механізму та причиною його створення¹. Отже, визначення цілей земельного права є методологічною проблемою науки земельного права.

Відповідно в правовій доктрині цілі в праві розглядаються як конкретні перетворення можливості у дійсність. На думку Д.А. Керімова, ціль права являє собою своєрідну форму майбутнього у теперішньому, прообраз того стану суспільних відносин, до якого прагне законодавець². Відповідно у законодавстві ціль виступає у ролі такого чинника організації і розвитку суспільних відносин, за допомогою якого забезпечується перетворення об'єктивної можливості в ідеальну дійсність, яка за умови досягнення такої цілі має стати реальною дійсністю – правопорядком. Таким чином, ціль у праві виражає прагнення законодавця до настання конкретного стану суспільних відносин, що регулюються правом.

У літературі відмічається ще одна важлива риса цілі в праві – її нормативність. Як зазначає А.А. Севастьянов, нормативність є істотною ознакою юридичної цілі, оскільки абсолютна більшість цілей у праві – це вказівка не лише на бажаний результат, а й на обов'язковий напрям поведінки. Тому, на його думку, ціль у праві являє собою не просто прагнення, а імперативно задане прагнення, яке робить її ефективним регулятором суспільних відносин³.

Крім того, ціль у праві розглядається також як гарантована державою модель певного соціального стану або процесу, який намагаються досягти за допомогою системи правових засобів. Отже, ціль у праві виступає як офіційний, установлений на нормативному рівні орієнтир юридичної практики, тому що в ідеалі для суб'єктів правотворчої та правореалізаційної діяльності цілі права збіжні⁴.

Таким чином, чітке визначення цілі правового регулювання суспільних відносин як нормативного начала дає можливість не тільки сформулювати певну систему теоретичних положень про бажаний правовий «образ» майбутнього у правовому регулюванні суспільних відносин, а й вибудувати відповідну йому систему правових принципів, норм та інших правових засобів для послідовного досягнення відповідної цілі як конкретного результату – стану відповідних суспільних відносин. Отже, цілі діяльності суб'єктів правових відносин набувають правового змісту, оскільки вони відповідають духу права та досягаються за допомогою правових засобів.

Дослідження правових цілей як засобу правового пізнання процесів життєдіяльності сучасного суспільства має, на нашу думку, великий науковий потенціал. Адже цілі у праві відіграють різні функції. Зокрема, у літературі вказується на те, що в правовій системі правова ціль виконує комунікативну, смислоутворюючу (мотиваційну), оціночну, прогностичну, стимулюючу та регулятивну функції⁵. Крім того, С.О. Погрібний пропонує виділяти ієрархію цілей правового регулювання, за якої досягнення однієї цілі є основою для досягнення іншої⁶. Нарешті в теорії права розглядаються (класифікуються) цілі

найближчі, перспективні і кінцеві; загальні та специфічні; функціональні та предметні; істинні та хибні⁷ тощо.

У сучасній юридичній літературі найбільшого поширення набули інтерпретації правової цілі як однієї з основ побудови системи права загалом, критерію при оцінці ефективності правових норм⁸, засобу виявлення правових прогалин та усунення правових колізій⁹. Крім того, Г.Л. Зnamenський висловив думку про те, що не тільки предмет і метод, а й цілі є системоутворюючими факторами галузі права¹⁰.

Зазвичай у правовій доктрині виділяють два методи правового регулювання суспільних відносин – диспозитивний і імперативний, а також їх поєднання (змішаний метод). Саме тому метод правового регулювання суспільних відносин є ключовою ознакою самостійності лише в тих галузях права, де один з цих методів є домінуючим (наприклад, імперативний метод у кримінальному та адміністративному праві, диспозитивний метод у цивільному праві). У переважній більшості інших галузей права використовується змішаний метод правового регулювання суспільних відносин, у якому поєднуються елементи імперативного та диспозитивного методів. Причому в таких галузях права співвідношення диспозитивного і імперативного методів є динамічним і не піддається кількісному визначенню, що істотно знижує ідентифікаційний потенціал методу як показника самостійності галузі права.

Щодо предмета галузі права, то він є, на нашу думку, основним ідентифікатором галузі права у переважній її більшості, але не у всіх. У силу особливостей законотворчого процесу в Україні в правовій системі країни сформувалася низка галузей права, предмети правового регулювання в яких частково збігаються. До таких галузей права належать, на нашу думку, цивільне і земельне право, земельне і екологічне право, земельне і лісове право тощо, у предметах яких принаймні певне місце займають земельні відносини.

Крім того, у літературі відмічається, що предмет і метод являють собою зовнішні ознаки, що характеризують ступінь відмінності галузей права. Однак для кожної галузі права характерні й сутнісні (внутрішні) ознаки¹¹. Цілком очевидно, що саме для тих галузей права, предмети яких частково збігаються, потрібен додатковий ідентифікатор їх галузевої самостійності, який би відображав глибинні властивості галузі права. У зв'язку з цим у літературі висловлена думка про те, що однією з ознак самостійної галузі права, крім її предмета і методу, мають бути її функції, які розглядаються як додаткові ознаки конкретної галузі права¹². На нашу думку, цілі (цілі) може бути ідентифікатором тих галузей права, в яких предмет і метод не є достатніми ідентифікаторами їх самостійності. Адже вони мають об'єктивний характер. Як зазначали В.В. Лаптев і В.П. Шахматов, цілі правового регулювання, будучи категорією суб'єктивною, визначаються об'єктивно існуючими суспільними відносинами, формуються на науковій основі як завдання щодо керівництва суспільним розвитком та відтворюються у законі як цілі, що відображають існуючі суспільні відносини¹³.

Виходячи з викладеного, вважаємо, що оскільки земельні відносини регулюються не тільки земельним правом, а у методі земельного права поєднуються елементи диспозитивного і імперативного методів, співвідношення яких змінюється при регулюванні земельних відносин, які охоплюються різними ін-

ститутами земельного права, уявляється доцільним виокремити та використувати ще одну ідентифікуючу ознаку галузі земельного права – її ціль (цілі).

В еколого-правовій і земельно-правовій літературі мають місце спроби визначення цілей відповідних галузей права. Так, на думку М.М. Бринчука, ціллю екологічного права є збереження (підтримання) та відновлення сприятливого стану навколишнього середовища (природи). Він вважає, що ціль правового регулювання, зв'язана зі збереженням сприятливого стану навколишнього середовища, не повинна бути орієнтована лише на забезпечення конституційного права кожного на сприятливе навколишнє середовище, а має орієнтуватися на вирішення більш широких завдань збереження природи, включаючи зокрема, завдання збереження біологічного різноманіття¹⁴. Отже, М.М. Бринчук вважає, що ціль екологічного права має полягати не тільки і не стільки у забезпеченні реалізації екологічних прав громадян, а орієнтуватися на збереження довкілля. По суті, вчений доводить, що основна ціль екологічного права реалізується у досягненні не певного правового статусу суб'єкта, а певного правового становища об'єкта екологічних правовідносин.

Подібною точки зору дотримується й І.О. Краснова. Вона стверджує, що ціллю земельного права є конструювання такої моделі поведінки людей, за якої підтримуватиметься ефективне використання земель для задоволення економічних і неекономічних потреб з урахуванням збереження земель як складової єдиної екосистеми Землі й умов подальшого розвитку суспільства¹⁵.

Водночас, як було зазначено вище, ціль у праві являє собою своєрідну форму майбутнього у теперішньому, прообраз того стану суспільних відносин, до якого прагне законодавець. Вона виражає прагнення суспільства до настання конкретного стану суспільних відносин, що регулюються правом. Причому ціль у праві являє собою не просто прагнення, а імперативно задане прагнення, яке робить її ефективним регулятором суспільних відносин. Іншими словами, ціль у праві має відображати не процес, не напрям діяльності чи зміст поведінки суб'єктів суспільних відносин, а результат такої діяльності чи поведінки. Тому запропоновані у літературі визначення цілі правового регулювання екологічних та земельних відносин потребують уточнення.

На нашу думку, сучасне земельне право України базується на досягненні двох основних цілей, кожна з яких має власне правове підґрунтя. Перша з таких цілей спрямована на реалізацію земельних прав і законних земельних інтересів суб'єктів земельних відносин. Сутність другої цілі полягає в тому, що вона має основним своїм орієнтиром стан об'єкта земельних відносин – землі. Саме таке розуміння цілей земельного права впливає із аналізу завдань правового регулювання земельних відносин, визначених у ст. 4 Земельного кодексу України (далі – ЗКУ). У ній зазначено, що завданням земельного законодавства є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад і держави, раціонального використання та охорони земель. На жаль, і в наведеній нормі земельного закону, і в практиці правового регулювання земельних відносин на першому місті виступає ціль забезпечення реалізації прав і законних інтересів учасників земельних відносин, тоді як основна ціль земельного права – забезпечення охорони і раціонального використання земель – перебуває на другому плані. Адже земельне право може забезпечити ціль реалізації прав і законних

інтересів учасників земельних відносин на землю лише за умови збереження екологічних, економічних та інших властивостей землі як об'єкта таких відносин. Для земельного права характерним є постулат «немає об'єкта – немає й права на нього».

На жаль, через недостатнє розуміння цілей правового регулювання цивільних і земельних відносин у літературі мають місце спірні твердження щодо функціонального призначення норм цивільного і земельного права як регулятора земельних відносин. Так, А.М. Мірошніченко, досліджуючи відмінності між ст. 152 ЗК України та ст. 16 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) щодо способів захисту прав на землю, зазначає, що законодавець у ст. 152 ЗК України «...механічно продублював традиційні способи захисту цивільних прав (ст. 6 ЦК УРСР, ст. 16 ЦК України), що, власне, було б невиправданим збільшенням правового масиву, й спотворив їх. Для прикладу, такий спосіб захисту прав, як відновлення становища, яке існувало до порушення, відомий цивільному праву більше двох тисяч років (від лат. *in intergrum*), у ст. 152 ЗК України було відтворене як «відновлення стану земельної ділянки, який існував до порушення прав», що, звичайно, незрівнянно вужче»¹⁶.

На нашу думку, такий висновок є логічним, якщо виходити з того, що цілі правового регулювання земельних відносин, які задекларовані у цивільному і земельному законодавствах України, є ідентичними. Однак, якщо взяти до уваги наявність істотних відмінностей у цілях правового регулювання суспільних відносин галузями цивільного та земельного права, то наведений висновок А.М. Мірошніченка важко визнати методологічно правильним. Так, оскільки ми вважаємо, що основною ціллю правового регулювання суспільних відносин нормами цивільного права є захист прав і законних інтересів учасників цивільних правовідносин, а основою ціллю правового регулювання суспільних відносин нормами земельного права є охорона і забезпечення раціонального використання земель, то наявність у ЦК України ст. 16, а у ЗК України – ст. 152 далеко не у всіх випадках спричиняє дублювання правового регулювання відносин щодо захисту прав на землю. Адже, виходячи з основної цілі цивільного права України, відновлення становища, яке існувало до порушення як спосіб захисту цивільних прав відповідно до ст. 16 ЦК України, означає відновлення матеріального становища особи, право якої порушене.

Таке відновлення забезпечується певною кількістю матеріальних благ чи коштів порушника, яка має перейти до особи, право якої порушене, для повної компенсації матеріальних втрат останньої. Натомість відновлення стану земельної ділянки, що існував до порушення, як спосіб захисту права на землю, закріплений у ст. 152 ЗК України, передбачає, що при порушенні права певної особи на землю, яке проявляється у зниженні певних якісних характеристик земельної ділянки, порушник має особисто або шляхом залучення інших осіб здійснити на земельній ділянці дії щодо відновлення втрачених внаслідок порушення прав її характеристик. Безперечно, відновлення стану земельної ділянки може не призвести до повного відновлення матеріального становища особи, право якої на землю порушене. Наприклад, якщо порушник відновлював попередній стан земельної ділянки протягом кількох років, то протягом цього часу власник чи користувач ділянки не отримував доходи від неї, наприклад, орендну плату.

У такому випадку він може здійснити захист свого порушеного права на землю не тільки шляхом застосування вимог ст. 152 ЗК України (відновлення стану земельної ділянки), а й додатково шляхом застосування вимог ст. 16 ЦК України (відновлення становища особи), що буде цілком справедливим. Натомість застосування в таких випадках лише ст. 16 ЦК України може призвести до того, що власник або користувач земельної ділянки, право яких порушене, отримають від порушника матеріальну компенсацію в повному обсязі, включаючи й упущену вигоду, однак земельна ділянка, якісні характеристики якої погіршені чи втрачені внаслідок порушення права на землю, залишатиметься невідновленою. І хоча обидві сторони вважатимуться такими, що повністю врегулювали виниклий між ними майновий спір, постраждає ще одна сторона земельних відносин – суспільство. Адже згідно зі ст. 14 Конституції України, земля перебуває під особливою охороною держави, що надає земельним правовідносинам характеру публічно-приватних саме в інтересах суспільства, оскільки основною ціллю земельного права України є передусім забезпечення охорони і раціонального використання земель як ключова суспільна потреба сучасності, і лише у другу чергу – захист прав і законних інтересів учасників земельних правовідносин. Ми вважаємо, що існування в структурі правової системи України земельного права як окремої галузі створює кращі умови для досягнення її основної цілі цивільного права, оскільки лише забезпеченням якісних характеристик землі може забезпечити належне здійснення й цивільних прав на земельні ділянки.

Оскільки основним об'єктом земельних правовідносин є земля, то формування цілі земельного права як галузі правової системи України слід, на нашу думку, сфокусувати на моделюванні певного стану земель, який має забезпечуватися нормами цієї галузі права. Загалом земельне право покликане забезпечити три основні результати, які характеризують стан об'єкта земельних відносин: збереження земель, тобто таке їх використання, за якого властивості земної поверхні не погіршуються; відновлення властивостей земель, які були втрачені у процесі її використання; поліпшення земель, тобто надання землі нових чи більшої кількості корисних для природи і людини властивостей. Однак зазначені результати не можна вважати довершеною ціллю як «формою майбутнього у теперішньому» через їх неконкретність, відсутність кількісного виміру. Адже неконкретність цілі унеможлиблює надання їй нормативного характеру та робить дисфункціональною у правовому механізмі регулювання земельних відносин.

Основна ціль земельного права – охорона земель – може бути досягнута на основі формування адресного, локалізованого правового забезпечення розвитку різних земельних відносин. У свою чергу така адресність (локалізація) може бути забезпечена за допомогою поділу земель країни на такі їх види, які потребують особливих «наборів» правових засобів впливу на учасників відповідних земельних відносин. Слід відмітити, що при розробці чинного ЗК України законодавець включив у нього ряд норм, спрямованих на конкретизацію та забезпечення нормативності охорони земель як основної цілі земельного права України.

По-перше, у Кодексі не тільки збережена, а й збільшена кількість категорій земель як частин земельного фонду країни, для яких встановлений особливий

правовий режим. Основою для формування їх правових режимів є специфіка об'єкта – особливості земель різних видів. Саме тому базовою основою земельного права України є поділ земель на окремі види, які потребують спеціального, адекватного їх природі правового регулювання. Такими видами земель є їх категорії.

По-друге, ЗК України передбачає можливість встановлювати особливості правового регулювання земельних відносин в межах адміністративно-територіальних одиниць (областей, районів), що надає можливість більш повно враховувати в нормах права особливості земель різних природно-кліматичних зон – Полісся, Степу, Лісостепу тощо.

По-третє, ЗК України запроваджена система нормативів стану земель для потреб більш ефективного правового регулювання земельних відносин (статті 165 і 167). Так, ч. 2 ст. 165 Кодексу встановлені нормативи: а) оптимального співвідношення земельних угідь; б) якісного стану ґрунтів; в) гранично допустимого забруднення ґрунтів; г) показники деградації земель та ґрунтів. А ст. 167 ЗК України передбачене застосування нормативів гранично допустимих концентрацій небезпечних речовин у ґрунтах. Нормативи містять вимоги щодо якості земель, допустимого антропогенного навантаження на ґрунти та окремі території, допустимого сільськогосподарського освоєння земель тощо. Тому застосування зазначених нормативів дає можливість забезпечити контрольованість стану земель та, відповідно, зробити цілеспрямованим правове регулювання земельних відносин. На жаль, Кабінет Міністрів України до цього часу не затвердив жодного з таких нормативів, що істотно знижує можливість забезпечення досягнення основних цілей земельного права України. Як наслідок, за період проведення земельної реформи якісний стан земель України істотно погіршився¹⁷.

Таким чином, основною ціллю земельного права України є охорона земельного фонду країни як забезпечення збереження, відновлення та поліпшення земель відповідно до їх природно-кліматичних і категорійних характеристик, критерієм яких мають бути правові нормативи якісного та кількісного стану земель. Другою ціллю земельного права України є забезпечення прав і законних інтересів власників і користувачів земельних ділянок та інших суб'єктів земельних відносин у сфері використання земельного фонду країни. Причому досягнення другої цілі має бути поставлене у залежність від досягнення першої цілі. Це означає, що земельне право України забезпечує реалізацію прав і законних інтересів учасників земельних відносин за умови, що їхня діяльність щодо використання земель забезпечує збереження, відновлення та поліпшення земель відповідно до встановлених правових нормативів.

1. Голиченков А. К. Экологический контроль: теория, практика правового регулирования. Москва, 1992. 136 с. С. 73. 2. Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права). 2-е изд. Москва, 2001. 560 с. С. 298–299. 3. Севастьянов А. А. Соотношение цели в праве и иных правовых категорий. URL : <http://www.tisbi.org/assets/Site/Science/Documents/430-SEVOSTYANOV.pdf>. 4. Мызникова Е. А. Цели в праве: теоретико-правовой анализ: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 2.00.01 – теория и история права и государства; история учений о праве и государстве. Краснодар, 2011. 27 с. С. 10. 5. Там само. 6. Погребной С. А. О понимании и понятии гражданско-правового регулирования общественных отношений. *Альманах цивилистики* : сб. ст. Вып. 1 / под ред. Р.А. Майданика. Киев, 2008. 312 с. С. 68. 7. Керимов Д. А. Цит. праця.

С. 299–302. **8.** *Эффективность правовых норм* / В.Н. Кудрявцев, В.И. Никитинский, И.С. Самошенко, В.В. Глазырин. Москва, 1980. 280 с. С. 150–156. **9.** *Насырова Т. Я.* Телеологическое (целевое) толкование советского законодательства. Теория и практика. Казань, 1988. 144 с. С. 90. **10.** *Знаменский Г. Л.* Совершенствование хозяйственного законодательства : цель и средства. Киев, 1980. 187 с. С. 57. **11.** *Макушин А. А.* Система российского национального права. *Государство и право*. 2014. № 1. С. 120–124. С. 120. **12.** *Радько Т. Н.* Теория государства и права : учебник. 2-е изд. Москва, 2009. 752 с. С. 403. **13.** *Лантев В. В., Шахматов В. П.* Цели правового регулирования и система права. *Правоведение*. 1976. № 4. С. 26–35. С. 29. **14.** *Бринчук М. М.* Эколого-правовой механизм : понятие и сущность. *Экологическое право*. 2013. № 3. С. 12–19. С. 14. **15.** *Краснова И. О.* Земельное право. Элементарный курс. Москва, 2001. 240 с. С. 16. **16.** *Мирошниченко А. М.* Колізії між приписами земельного та цивільного законодавства : перспективи усунення та рекомендації до вирішення. *Право України*. 2009. № 3. С. 126–131. С. 128. **17.** *Пирожок О.* Повна деградація. Хто псує український чорнозем. URL : www.epravda.com.ua/publications/2018/06/4/637294/

References

1. Holichenkov A.K. *Ecologicheskii kontrol : teoriya, praktika pravovogo regulirovaniya* / Holichenkov A.K. M., 1992. 136 s. S. 73. (rus). **2.** Kerimov D.A. *Metodologiya prava (predmet, funktsii, problem filosofii prava)* / Kerimov D.A. [2-e izd.] M., 2001. 560 s. S. 298–299. (rus). **3.** Sevastianov A.A. *Sootnosheniye tseli v pravie i inuh npravovih kategoriya* available at: <http://www.tisbi.org/assets/Site/Science/Documents/430-SEVOSTYANOV.pdf> (rus). **4.** Myznikova E.A. *Tseli v pravie: teoretiko-pravovoy analiz*. Avtoref.diss. ... kand. yurid. nauk. Spetsiálnost 2.00.01 – teoriya i istoriya prava i gosudarstva; istoriya ucheniy o prave i gosudarstve. Krasnodar, 2011. 27 s. S. 10. (rus). **5.** Myznikova E.A. *Tseli v pravie: teoretiko-pravovoy analiz*. Avtoref.diss. ... kand. yurid. nauk. Spetsiálnost 2.00.01 – teoriya i istoriya prava i gosudarstva; istoriya ucheniy o prave i gosudarstve. Krasnodar, 2011. 27 s. S. 10. (rus). **6.** Pogrebnoy S.A. *O ponimani i ponyatii grazhdansko-pravovogo regulirovaniya obshchestvennykh otnosheniy*// *Almanakh tsivilistiki: Sbornik statey*. Vyp. 1 / Pod red. R.A. Maydanika. K., 2008. 312 s. S. 68. (rus). **7.** Kerimov D.A. *Metodologiya prava (predmet, funktsii, problem filosofii prava)* / Kerimov D.A. [2-e izd.] M., 2001. 560 s. S. 299–302. (rus). **8.** *Effektivnost pravovykh norm* / V.N. Kudryavtsev, V.I. Nikitinskiy, I.S. Samoshchenko, V.V. Glazyrin. M., 1980. 280 s. S. 150–156. (rus). **9.** Nasyrova T.Ya. *Teleologicheskoye (tselevoye) tolkovaniye sovetского zakonodatelstva. Teoriya i praktika* / Nasyrova T.Ya. Kazan, 1988. 144 s. S. 90. (rus). **10.** *Znamenskiy G.L. Sovershenstvovaniye hozyaystvennogo zakonodatelstva: tsel i sredstva* / Znamenskiy G.L. K., 1980. 187 s. S. 57. (rus). **11.** *Makushin A.A. Sistema rosiyskogo natsionalnogo prava* // *Gosudarstvo i pravo*. 2014. № 1. S. 120–124. S. 120. (rus). **12.** Radko T.N. *Teoriya gosudarstva i prava* [Tekst] : uchebnyk / Radko T.N.. 2-e izd. M., 2009. 752 s. S. 403. (rus). **13.** *Laptyev V.V., Shakhmatov V.P. Tseli pravovogo regulirovaniya i sistema prava*// *Pravovedeniye*. 1976. № 4. s. 26–35. S. 29. (rus). **14.** Brinchuk M.M. *Ekologo-pravovoy mekhanizm : ponyatiye i sushchnost* // *Ekologicheskoye pravo*. 2013. № 3. s. 12–19. S. 14. (rus). **15.** *Krasnova I.O. Zemelnoye pravo. Elementarniy kurs* / I.O. Krasnova. M., 2001. 240 s. S. 16. (rus). **16.** *Miroshnichenko A.M. Kolizii mizh prypysamy zemelnogo ta tsivilnogo zakonodavstva: perspektivy usunennya ta rekomendatsii do vyrishennya* // *Pravo Ukrainy*. 2009. № 3. s. 126–131. S. 128. (ukr). **17.** *Pyrozhoz O. Povna degradatsiya. Khto psuye ukrainskiy chernozem*, available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/06/4/637294/> (ukr).

Kulinich Pavlo. Purposes of Land Law of Ukraine

Purposes of land law as a separate branch of legal system of Ukraine are researched. Purpose is an obligatory part of any social mechanism. So legal regulation of land relations

must be oriented on achievement of some legal purposes. It was stated in legal literature that purpose of law (legal purpose) is regarded as form of future in temporary times. It is a kind of proper status of social relations in current legislation. That is why purpose in law plays a role of legal instrument which serves to lawmakers as a mode of organization of all system of legal regulation of social relations.

It was also stated in the legal literature that the most significant peculiarities of any purpose in law is its normativeness, because most of legal purposes are not only desired result but is obligatory way of activity. That is why legal purpose serves as a regulator of social relations in any society. Besides, legal purpose is regarded as some model of social order which is guaranteed by state. So legal purpose is an official orient for legal practice.

It is proved in the article that modern land law of Ukraine has two legal purposes. The first purpose of land law of Ukraine is protection of land, but second its purpose consists in promotion of realization of rights and legal interests of participants of land legal relations. However, the purposes of land law of Ukraine are not equal by its legal force. The purpose of protection of land should be regarded as the main purpose of land law of Ukraine. It means that the second purpose of land law of Ukraine might be achieved only in case of achievement of the first its purpose. By other words, modern land law of Ukraine has to be based on principle provision "no land – no right to land". The author of the article proves that if society are not able to protect land it also is unable to secure any rights to the land. Finally to streamline activity of all participants of land legal relations at achievement of the main purpose of land law of Ukraine it is necessary to adopt legal normative (requirements) of quality status of all types of land in Ukraine.

Key words: purpose in law, land law of Ukraine, purposes of land law of Ukraine, protection of land as the purpose of land law of Ukraine.

DOI: 10.33663/0869-2491-2019-30-230-238

УДК 349.6

Н. Д. КРАСИЛІЧ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ПОВОДЖЕННЯ З ПОБУТОВИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

В статті досліджуються основні напрями та особливості реалізації державної політики децентралізації влади у сфері поводження з побутовими відходами в Україні. Обґрунтовується необхідність трансформації ставлення місцевої влади і населення до цих проблем з позицій урахування вимог екологічної безпеки, санітарно - епідеміологічних вимог та досвіду певних зарубіжних країн щодо ефективного поводження з побутовими відходами. Пропонуються шляхи вирішення проблеми поводження з побутовими відходами в межах реалізації положень чинного законодавства та застосування механізму співробітництва територіальних громад.

Ключові слова: побутові відходи, поводження з відходами, децентралізація, територіальні громади, місцеве самоврядування, охорона довкілля.

Красиліч Н.Д. Эколого-правовые проблемы обращения с бытовыми отходами в Украине и перспективы их разрешения.